

NÉMETH GÉZA

A másik Vietnam

Második rész

Cikkünk első részében Vietnam déli országrészével ismerkedtünk. Majdhogynem azt írtam, Dél-Vietnammal, ami földrajzi értelemben helytálló, ám politikai-közigazgatási szempontból egészen más takar. Hiszik vagy sem, akadt olyan hazai ismerősöm, aki megkérdezte: melyik Vietnamban jár-tál, vagyis hogy Észak- vagy Dél-Vietnamban. Kissé röstelkedve próbáltam felvilágosítani, hogy e két politikai fogalom úgy bő harminc éve már nem létezik. Kaptam még néhány hasonló „kínos” kérdést, úgyhogy ma már egyáltalán nem érzem fölöslegesnek például azt az erősen tömörített történelmi áttekintést, amit a múlt havi számban bátorkodtam előadni. Összefoglalva: majdnem mindent előről kell kezdeni, népünk zömének fogalma sincs a mai Vietnammal. Saigon, a Mekong-delta, néhány híres háborús helyszín, a Közpon-ti felföld és a pazar tengerpart után most Hué, az egykori császári főváros felé haladunk.

A tengerpartot azonban szerencsére nem is olyan könnyű magunk mögött

hagyni, hiszen Vietnam úgy deréktájon igen „keskeny” ország, a főút pedig jobbára a Dél-kínai-tenger partját kíséri. Látszik a víz a Danangtól északra emelkedő Márvány-hegyekről is. Öt nagyobbacska mészkődomb emelkedik egymás hegyén-hátán, s amikor megpillantom a hatalmas karsztbarlangot, kétségeim támadnak, vajon csakugyan márvány-e ez a márvány. A márvány ugyanis mészkőből átalakult (metamorf) kőzet, mely már képtelen karsztosodni. A barlang helyenként felnyílt, jól látszanak azok a csőszzerű formák is, melyeket fák és gyökereik alakítottak ki azzal, hogy hajdan, szívós élni akarással, keresztülfúrták magukat a kőzetben, aztán miután elhaltak, ott maradtak a lyukak. A turisták nem ezért jönnek ide, sokkal inkább a barlangban és körülötte kialakított buddhista, illetve konfuciánus szentélyek meglátogatása végett. A háború idején a barlang hadikórházként működött, és a hegyekről, illetve azok lábától a gerillák (főként nők) sűrűn lötték a partvidéken átvonuló amerikai csapatokat és a fölöttük elhúzó helikoptereket, repülőket. Azok meg

visszalöttek, úgyhogy a sziklákban ma is látszanak golyónyomok. Az autóparkoló környékét elborítják a kis- és nagykereskedések. Van, aki tenyérnyi (de azért legalább félkilós) márvány Buddhát és hasonlókat kínál, mások életnagyságú, több mázsás kőoroszlánt, ilyen-olyan szobrot és egyéb műalkotást. A tárgyak zöme borzalmas (de nyilván veszik), egy részük viszont – páratlanul aprólékos kidolgozásuk révén – igazi mestermű. És nyilván azokat is veszik. Egy pillanatban aztán csaknem megfektettem a márvány-méző-rejtélyt. Kiderült, itt már egyáltalán nem bányásznak, rájöttek ugyanis, ha lebontják a hegyeket, nem lesz miért idejönni a turistáknak, úgyhogy egy ideje Kínából hozzák az alapanyagot, valódi márványt.

Hué, bár bő 300 ezres lakosságával eltörpül Saigon vagy Hanoi mellett, még ma is Vietnam szíve, egyik kulturális, vallási, oktatási központja. Az Illatos-folyó déli partján épült új városrésze kevésbé érdekes, ha csak annyiból nem, hogy itt van a szállodák, éttermek zöme, a folyóparton – egymástól mondjuk száz méterre – horgonyoznak a förtelmes körülményeket sejtető lakóbárák és a jobbfejta étteremmé átalakított állóhajók, ugyanígy párhuzamban állnak a cölöpvískók és a négycsillagos hotelek. A folyó túlszárnyát a citadella uralja. Az 1700-as évek közepétől gyakorlatilag 1945-ig ez volt a *Nguyen-dinasztia* császári székhelye. Két Nguyen fivér, valamint utódaik innen irányították Vietnam déli és középső részét. A majdnem négyszögletes, 10 km területű citadella védőfalait az 1800-as évek elején kezdték építeni, eleinte földből; utóbb jó két méter vastag téglafalakkal védték. Belsejében egymást érik a szebbnél szebb paloták, már amennyi megmaradt belőlük. Az 1975-ben véget ért polgárháború után mint feudális csökevényt hagyták ebek harmincadjára pusztulni, csak az utóbbi másfél évtizedben jöttek rá, mekkorát vétekett önmagukkal szemben. És akkor még nem is szóltunk arról, hogy 1968-ban a Dél „felszabadítását” célzó ún. Tet-offenzíva során Hué volt a legvéresebb harcok színtere. A kommunisták egy hónapra elfoglalták a várost, közben valami 3000 reakciós elemet legyilkoltak, s mivel a dél-vietnamiak nem bírtak velük, az

Szobrok a Márvány-hegyek kínálatából

amerikai főparancsnok, Westmoreland tábornok elrendelte csapatai és a légierő bevetését. Pár hét alatt egész városnegyedeket tettek földdel egyenlővé. A harcokat a citadella is megcsinálta, az egész komplexum mintegy negyede teljesen megsemmisült. Láttam olyan belső udvart, ahová helikopterek szálltak le annak idején és falai máig tele vannak golyónyomokkal. Manapság persze már restaurálnak ezerral, s az óváros immár a Világörökség része.

Huế belvárosától bő tízpernyi csónakkal juthatunk el a híres, XVII. században épült *Thien Mu pagodához*, mely a 60-as években a déli diktatórikus kormány elleni tiltakozások központjává vált. Innen indult el az a buddhista szerzetes, aki Saigon központjában benzinnel leöntötte, majd felgyújtotta magát. Tettét később többen követték, a hírek és képek bejárták a világsajtót. A személyautó, melyen a szerzetes utolsó útjára indult, ma is látható a pagoda mellett. Amúgy ma is igen élénk a vallási tevékenység, épp szertartás idején érkezünk, rengeteg a hívő. Az nyilvánvaló, hogy a buddhista papok kopaszok, de feltűnik néhány szerzetesnövendék gyermek is, akiknek haját néhány foltban meghagyták, másutt tarra borotválták. Ha ezt egy punk meglátná, elsírná magát szegényében. Vietnami lakosságának kb. 90 százaléka buddhista (északon főleg a Kínából idekerült mahayana, délen az indiai eredetű theravada buddhizmus hívei vannak többségben). Országszerte sok keresztény templomot is láttunk, köztük vadonatújakat, vagy éppen épülőket is. Lenn, a Mekong deltavidékén egy egyedülálló vietnami vallás, a XIX. század elején megalakított *cao dai* is divik, mely afféle megreformált buddhizmus, vegyítve a kereszténységgel, a konfucianizmussal és a taoizmussal.

Bő kétórás hajóutat teszünk lefelé az *Illatos-folyón*, ahol tucatszám járnak föl-le a sárkányfejekkel díszített motoros turistahajók (megjegyzem, nem illatos). A parton és vízen egyaránt pezsgik az élet. Sokan a folyómeder iszapját termelik ki egyszerű markolóval, melyet pedálszerű szerkezetet taposva emelnek ki. A rokkánáig megpúpozott csónakok alighanem építkezésekhez szállítják a rakományt. Ahol templom van, ott füstölőpálcikáknak is lenniük kell, hiszen több kelet-ázsiai vallás szertartásainak fontos kelléke. Egy falucskában megsemmisíthetjük a készítésüket. A kézzel faragott hurkapálcákra egy asszony viszi fel a barnásszürke, illatosított masszát (hogy mitől füstöl, nem tudom), egyenként. Egy fémlémezen dolgozik, lecsippent némi

Lac Tan étterme (és annak utcai konyhája) Huében

masszát és a tenyerével, két-három görgető mozdulattal dolgozza rá a pálcikára. Nagyjából 7–8 másodperc alatt készült el egy darabbal. Sok hely nem lévén, a kötegeket az országút mellé teszik ki száradni, végül különböző festékekbe mártják.

Huétól délre, a folyó mentén több, a Nguyen-dinasztiából származó uralkodó nyughelye található. A legnevezetesebb *Tu Duc* fallal körülvett dús növényzetű sírkertje, számtalan pompázatos épülettel, melyeket az uralkodó még életében is használt a XIX. század második felében. Van „kijelölt” sírja is, aminek csak az a szépséghibája, hogy *Tu Ducot* nem itt temették el. Földi maradványai és a vele elhantolt kincsek ismeretlen helyen nyugszanak, így akarták kicselezni a sírablókat és ez eddig sikerült is. A temetést bonyolító kétszáz szolgát ugyanis melegében lefejezték.

Ha már szóba kerültek a Nguyenek, érdemes kissé belemerülni a vietnami nevek etimológiájába. Azt a becslést olvastam, hogy a lakosság negyven százaléka viseli a Nguyen nevet (ha csak a fele igaz, már az is sok). Különmódon is vietnami, hanem kínai eredetű (a mandarinban Ruan). Több időszak is volt a nép történetében, amikor pl. egy legyőzött uralkodó leszármazottait, alattvalóit a győztes fél kényszerítette a név felvételére, vagy éppen a megtorlástól való félelmükben a hétköznapi emberek önszántukból lettek Nguyenek. Vietnamban, akárcsak nálunk vagy Japánban, a családnév áll az első helyen, azt követi egy „középső” név, majd pedig az adott név (ez a mi keresztnevünknek felel meg). A megszólításukor nem a család-, hanem az adott névhez teszik hozzá, hogy úr vagy asszony. Túrávezetőnk, Bruce helyi szokás szerint mindig így szólított bennünket: Mr. Geza, Miss Victoria stb. Ha kilátogatunk egy vietnami temetőbe, a sírok nagy

részen csakugyan zömmel Nguyen látunk. A sírok, ha éppen nem rizsföldön állnak, kárpázatos színekben pompáznak, díszítettségük egy jól menő pagodáéval vetekszik.

Huének van még egy nevezetessége, *Lac Than* kajaldája. Ne gondoljunk valami puccos étteremre, viszont a bejárat fölött ott díszleg a tábla: „Ahogy a Lonely Planet is írja, az étel pazar”. (A Lonely Planet ausztrál kiadású útikönyvsorozat, praktikus útmutatói miatt igen kedvelt a hátizsákosok körében.) Mr. Lac és felesége süketnéma, ettől eltekintve kiválóan kommunikál népes vendégseregével. Tekintve, hogy Bruce régi ismerőse, abban a megtiszteltetésben részesíti kis csoportunkat, hogy

saját lakrészében, a ház negyedik szintjén megtekinthetjük a nemrég tartott esküvőről készített DVD-t, mintegy egy órába tömörítve. A koszt egyébként tényleg pazar, de hát hol nem az Vietnamban. Délkelet-Ázsia konyhaművészetének legjobb elemeit vegyíti a vietnami konyha. Legjellegzetesebb eleme a sózott halból készült szosz, melyet hónapokig érjesztenek hatalmas kerámiaedényekben. Főzéshez is használják, de elsősorban mártogatáshoz, különféle erősségi fokozatokban, többféle fűszerezéssel. A másik alapkellék a rizslisztből készülő, papírvékonyaságú tészta (küllemre a mi ostyánkhoz hasonlít), mely főként a híres „tavaszi tekercs” burkolata. A tekercs tartalmazhat mindenféle fűszerezésű darált húst, rákot, igény szerint zöldségfélét is, sístergő olajban sűtik ki. Minden étteremben ott sorakoznak a polcokon a rizspálinkás üvegek, melyekből gusztusunk szerint választhatunk. De vigyázat, ez afféle látványital, ugyanis mieelőtt legurítanánk, szembesülnünk kell mindazon borzalmakkal, melyekkel a pálinkát „ízestítik”. Ennyi gusztustalanságot még életemben nem láttam pálinkába foglalva. A kigyó még csak hagyján, de némelyikben vannak gyíkok, ujjnyi csótányok, békák, pondrók és hasonló nyalánkságok. Gyengébb idegzetűek maradjanak a sörnél, s ha jól akarnak, legalább egy vietnami számot tanuljanak meg: ez a „ba”, vagyis három. Bababa, azaz 333 a legnépszerűbb vietnami sör neve. Kb. 500 forintnak megfelelő dongból (helyenként még ennél is kevesebből) degeszre ehetjük magunkat, válogatott finomságokból. Eközben vietnami barátaink zöme még mindig jobbára főtt rizst eszik, némi zöldséggel, hús elég ritkán kerül az asztalra, bár a partvidéken őket bőséggel ellátja a tenger hallal, rákkal, kagylóval, csigával.

Huéból az ország központi vasútvonalán, a Saigon és Hanoi között járó *Újra-*

Robogók tengere

egyesítés expresszrel zötyögünk el az éj folyamán a fővárosig. 12 óra alatt futjuk le a kb. 600 kilométeres távot, ami a hálókocsi kényelmében elviselhető. Hajnali hatkor, szemerkelő esőben, 16 fok körüli hőmérsékletű időben gurulunk be Hanoi-ba. Reggeliző helynek Bruce egy különös éttermet javasol, melyet munkaadója és utaztatónk, az ausztrál Intrepid is támogat. Ez a KOTO, melyet egy vietnami származású ausztrál úr alapított önkéntesek segítségével 1998-ban. Utcagyerekekkel beszélgetve feltette a kérdést, mire lenne a legnagyobb szükségük. Azt felelték, szakmára; érteni valamihez, aminek révén munkát, állást találhatnak. A betűszó a *Know One, Teach One* jelmondatból származik, melynek lényege, hogy ha megismersz valakit, aki képes megállni a maga lábán, ezzel az illető példát mutat és másokat is tanít. Utcagyerekek és más, hátrányos helyzetű fiatalok tanulhatnak szakmákat, melyekkel el tudnak helyezkedni az egészségügyben vagy a vendéglátásban. Ebben a kis étteremben például főzni, teríteni, felszolgálni tanítják a 16–22 év közötti fiatalokat, s emellett angol nyelvre is, melyet a vendégekkel való kommunikáció során naponta gyakorolhatnak. Korábban egy tengerparti városkában jártunk egy bentlakásos iskolában (az Intrepid ugyancsak támogatja), ahol testi és szellemi fogyatékos, árva vagy félárva gyerekekkel foglalkoznak. A háború során alkalmazott vegyszerek még mindig szedik áldozataikat, sok végtaghiányos, süketnéma, vak gyermek születik, s közülük nem kevéssel születik vagy nem akarnak, vagy nem tudnak törődni. Itt mindenkit képességeinek megfelelően tanítanak, az egyszerűbb kézimunkáktól az írás-olvasásig, zenéig. Tiszteletünkre süketnéma gyerekek táncoltak, vak gyerekek által előadott zenére. A kis boltjukban megvásárolható textíliákért, bizsukért, rajzokért kifizetett pénz mind az ő és sorstársaik további taníttatását, fenntartását szolgálja.

Utcai tébolyda Hanoiban

A 3,5 milliós *Hanoi* (külterületét érinti a Vörös-folyó) többször is volt Vietnam fővárosa, legelőször 1000 évvel ezelőtt. Ugyanolyan nyüzsgő, eklektikus város, mint Saigon; a délkelet-ázsiai tradíció békésen keveredik a francia koloniális építészettel, a hagyományos életforma a XXI. századival. Szellős parkok, tavak, házrengetegek, karnyújtásnyi széles sikátorok, melyek labirintusában egy perc alatt elvesznénk, ha nem lenne Bruce. De van, és itt is minden zugot ismer. Pezseg az esti-éjszakai élet, rengeteg a kis utcai étkező, a bár, de még világszínvonalú dzsesszklub is akad. No meg prostik, szép számban. Mi azonban helyettük a vízi bábszínházat választjuk esti elfoglaltságul. E műfajt úgy egy évezrede művelik az északi országokban. Falun alakult ki, ahol a parasztok életük nagy részét az elárasztott rizsföldeken töltötték, és ünnepnapjaikon ott is játszották el fából faradott bábokkal mindennapi életük eseményeit. Ennek modern változata látható Hanoiban. A művészek derékig a vízben állnak egy parván mögött, és a színpadként szolgáló medencébe bambuszrudakon nyújtják be a bábokat, melyeknek több testrészét is képesek mozgatni „távírányítással”, azaz zsinegek segítségével. Egy-egy művész egy időben akár két bábbal is dolgozik, ami elképesztő teljesítmény, mert itt minden tökéletes koreográfia szerint működik, ráadásul élő zenére.

Az óvárostól kissé nyugatra áll Ho Chi Minh komor, szürke kőzetekből 1973-ban épített mauzóleuma. Bár az elnök a leghatározottabban kérte, hogy a helyi szokások szerint egészék el és hamvait szórják szét, utódai a pártvezetésben a szovjet gyakorlatnak megfelelően bebalzsamozták és közszemlére tették, nem sokkal 1969-ben bekövetkezett halála után. Ennek okáról azt hallottam, hogy mivel a legtöbb vietnami soha nem találkozhatott vele, legálább halálában láthassák. A valódi okot persze, sejtjük: a kommunizmusnak min-

dig is kellett egy afféle ember-isten, s ugyanezt hivatottak képviselni az országszerte százzámra látható Ho-szobrok. Meglepően rövid ideig kell sorban állni, rövid motozás a bejárat előtt (képrögzítő eszközt bevinni tilos), aztán egymás után ellépkedünk a félhomályban nyugvó tetem előtt. Ha már se Lenint, se Maót nem látam (csak a mauzóleumukat kívülről), üsse kő, ha már megszervezték, miért ne. A közelben látható az 1906-ban épített hajdani elnöki palota okkersárga tömbje; egykor Indokína főkormányzója székelte benne. Szomszédságában áll az a cölöpökre épült, puritán módon berendezett kis ház, melyben Ho apó – állítólag – lakott. Túl sok időt nem tölthetett benne, hiszen a bombázások miatt biztonsági okokból nyilván megfelelőbb helyeket kerestek a számára.

Ki is volt ez a bizonyos Ho apó. Természetesen, mint igazi mozgalmárnak, nem ez az eredeti neve (hanem Nguyen Sinh Cung), de hosszú pályafutása alatt több tucatnyi néven ismerték. 1890-ben született, aránylag jómódú családban, tanulmányait Huében végezte. Huszonegy évesen elszegődött egy francia hajóra szakácsnak, bejárta a fél világot, majd Párizsban horgonyozott le egy időre. Volt kertész, pincér, rendkívüli hómunkás stb., megtanult vagy négy nyelvet, s közben elkezdte lefektetni Indokína felszabadításának elméleti alapjait. Ő alapította a Vietnami Kommunista Pártot 1920-ban, aztán Moszkvába, majd a kínai Kantonba ment ideológiai továbbképzésre. Hongkongban forradalmi tevékenységéért bebörtönözték, és csak 1941-ben tért vissza hazájába. Ő vezette a franciák elleni gerillaháborút, majd 1954-től Észak-Vietnam elnöke lett. Ho Chi Minh („a fény hozója”) a vietnamiak többségének szemében mindig is a szabadságharc szimbolikus alakja volt és maradt máig.

Most ismét el kell oszlatnom egy hiedelmet. Bár Vietnam önmagát kommunista berendezkedésű társadalomként hatá-

rozza meg, valójában már az égvilágon semmi köze a kommunizmusához. Szó sincs semmiféle szociális hálóról, vagy a kubai mintáról, ahol (szinte) mindenki egyformán szegény, de legalább a létfenn-tartáshoz szükséges minimumot megkapja az államtól. Nem, Vietnamban egypárti kapitalista diktatúra van, az erősebb, az élelmesebb a túlélő. Dolgozz szakadásig és/vagy kereskedj, éjjel-nappal, pihenésre nincs idő, különben lemaradsz. A nők abszolút egyenjogúak, mármint a munkában, függetlenül annak iszonyatos fizikai nehézségeitől, monotonitásától; nyugati férfiak is nehezen birkóznának meg ilyen feladatokkal. A lányok-asszonyok ugyanígy kivették a részüket a háborúból is. Az érdemi döntéshozók azonban társadalmi és családi szinten egyaránt férfiak. Akadt kivétel is. Ma már senki sem emlékszik nálunk a nevére, de Nguyen Thi Binh asszony, a dél vietnami ideiglenes forradalmi kormány 1969-ben hivatalba állt külügyminisztere kulcsszerepet játszott a párizsi béketárgyalásokon, melyek a háború lezárásához vezettek. A munkabérek elképesztően alacsonyak (ezért is tudja Vietnam olcsó dömpingáruval, pl. cipővel,

textíliával elárasztani a fél világot), viszont az utóbbi húsz évben a falusiak élete határozottan jobbra fordult. Nem mint ha nem dolgoznának ma is szakadásig a rizsföldeken, pusztá kézzel, sarlóval, ökör vontatta ekével, ám már termelhetnek szabadpiacra is. 1986-ban a párt iránymutatásai szerint, nagyjából a kínai mintát követve, bevezették az új gazdaságpolitikát, a *doi moi* rendszert (kb. megújítás), eltörölték a merev tervgazdálkodást, bár még ma is az állam tartja kézben a gazdaság legfőbb ágazatait. Miközben jó húsz éve a vietnami lakosság jó része még éhezett, alapvető élelmészeti cikkéből, a rizsből is behozatalra szorult, ma a világ második legnagyobb rizsexportőre, de az első helyre tört a robusta kávé kivitelében. Hozzáértők úgy tartják, lényegesen nagyobb agrárbevételre tehetnének szert, ha drasztikusan csökkentenék a rizs termőterületét, mert szinte bármiből (ipari növényekből, trópusi gyümölcsökből) többlet lehetne kihozni. Igaz, ez a falusi munkanélküliség amúgy is fokozódó növekedésével járna, hiszen a csak kismértékben is gépesített ültetvényes gazdálkodás sok munkáskezet szabadítana fel. (Jelenleg a foglalkoztatot-

tak 60 százaléka a mezőgazdaságban dolgozik.) A munkanélküliség problémáját egyelőre megoldja robotszerű kézi munka. Jártunk pl. egy falusi teafeldolgozó kisüzemben, ahol egy csoport nő darabonként válogatja, minőség szerint szortírozza a teafüvet, amit aztán kézzel töltögetnek be az ugyancsak kézi munkával készített filterzacskókba, a rajtuk fityegő cénszállra irodai kapcsolóval rögzítik a márka-jeles cédulát, a tasakokat kézzel rakják színes kis papírtasakokba, azokat ugyan-csak kézzel dobozolják.

Az általános fellendülést jól mutatja, hogy míg 1990 körül a lakosság fele élt napi 1 dollárnak megfelelő összegből, ma csupán 8 százaléka. A vietnami gazdaság az utóbbi másfél évtizedben kisebb meg-ingásokkal rendre évi 8 százalékos körüli GDP-növekedést produkál, az egy főre jutó éves GDP pedig 3300 dollár körüli, amit sok fejletlen ország irigyelhet. Nem mondom, láttunk koldust és rozoga kunyhót is bőven, de náluk sokkal feltűnőbbek a vadonatúj, két-háromszintes falusi, kisvárosi házak, az üzletekben pedig gyakorlatilag mindenféle nyugati áru (is) kapható. Vietnam egyelőre nem szorul szénhid-

Női egyenjogúság

Elegáns falusi lakóház

rogén-behozatalra, szene is van bőven, de a villamos áram 87 százalékát vízerőművekben termelik.

A Hanoiban töltött két hűvös, borús nap során egy lyukas garast sem adtam volna azért, hogy Vietnam elsőszámú természeti csodáját, a *Halong-öblöt* ragyogó, vagy akár csak elviselhető időben láthatjuk. A fővárostól jó kétórányi autóútra fekszik *Haiphong* nagy kikötővárosa, melyből egy rozoga, rozsdás hajóval átevíckélünk a *Cat Ba-szigetre*. A hasonnevű város kikötője töménytelen halászhajó látványával fogadja az érkezőt, a parton, mint valami idegen világ, 4–6 szintes modern épületek (szállodák) emelkednek, tucatszám. Bruce azt mondja, itt úgy tíz éve néhány halászkunyhó kivételével még semmi sem volt. Cat Ba (egy része nemzeti park) felszínét jórészt 400–500 méter magas mészkőkupok alkotják, melyek számtalan barlangot rejtene. Ezek egyikében a háború idején bombabiztos hadikórház működött, melynek létesítményeit töretlen lelkesedéssel mutogatja végig – egyenruhában – egy mára 80 év körüli bácsivá szelídült hajdani katonatiszt, aki még hazafias dalok éneklésével is szórakoztatja a vendégeket. Mire visszaérünk a kikötőbe, hogy klaszszikus formájú vitorlás (de azért végig motorral hajtott és összkomfortos kabinokkal felszerelt) bárkánkra szálljunk, már ragyog az ég. A sekély öblöket színes házakból álló „lebegő” vízi falvak lepik el, lakói halásznak, rákásznak, esetleg mozgó „szupermarketet” üzemeltetnek; evezős csónakokkal cserkészik be a kirándulójákat, s halat, édességet, gyümölcsöt, italt próbálnak eladni.

A kereken 1500 négyzetkilométeres öbölben (immár az UNESCO Világörökség része) mintegy 2000 karsztos sziget, szirt emelkedik, a legváltozatosabb formákkal: kupok, tornyok, hullámos felszínű kopár, vagy erdős szigetek – igazán nem nehéz beleképzelni némelyikbe a sárkányt, melyről e hely a nevét kapta: a leszálló sárkány öble. Mondhatom, ennél

Csónak-szupermarket a Halong-öbölben

idillibb, ugyanakkor mozgalmasabb, minden pillanatában káprázatos látványokban bővelkedő tájat keveset produkált a természet. A kereken 1000 méter vastag mészkőösszlet a karbon és a perm folyamán (340–240 millió éve) rakódott le a korabeli tengerekben, majd szárazra került. Nagyjából 67 millió éve a vidék erősen emelkedni kezdett, s ezzel egyidejűleg megindult a lepusztulása és a mészkő karsztosodása is a nedves trópusi klímán. A legtöbb, ma is látható karsztos alakzat (karsztlák, barlangok) a pleisztocén utolsó felében, kb. 70–50 ezer éve kezdtek kialakulni, a holocén elején, kb. 12 ezer éve a jégkorszak utáni globális tengerszint-emelkedés során pedig sekélytenger öntötte el a vidéket. 3000–4000 éve a vidéket már jócskán lakták, s lakják ma is, főleg, mint láttuk, a vízen. A hullámverés jócskán belemart a sziklák aljába, abráziós

fülkék sorozatát hozva létre. Ezt úgy lehet elképzelni, mint sorvadt ínyből kiálló fogakat.

A hajón teljes a komfort (az éjszakát is ott töltjük), eszünk, nézünk, aztán újból eszünk és így tovább. Azt hiszem, úgy két kilót híztam a közel három hét alatt.

Amint a hanoi repülőtérre kifelé araszol a Vietnam Airlines Bangkok felé repülő gépe, valószínűtlen látványra leszek figyelmes. Egyik betoncsík mentén csapatnyi ember guggol és ténykedik, de hogy mit, még nem látom a kora reggeli ködben. Közelebről kiderül. Kézzel, vagyis ecsettel festik a kifutópályák és gurulóutak szegélyét. Pár év múlva mindezt nyilván géppel végzik majd, s az akkor idelátogató – reménykedem, még egyszer köztük lehetek – alighanem megint egy másik Vietnámot láthat. Azt viszont már valaki más fogja megírni. ★

E SZÁMUNK SZERZŐI

FEDERMAYER ISTVÁN ny. középiskolai tanár, Győr; DR. JÁNOSI IMRE PhD, egyetemi docens, ELTE TTK, Komplex Rendszerek Fizikája Tanszék, Budapest; DR. JORDÁN FERENC tudományos főmunkatárs, MTA MTM Állatökológiai Kutatócsoport, Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest; KERESZTURI ÁKOS geológus, Collegium Budapest, ELTE TTK, MCSE, Budapest; DR. KÉRI ANDRÁS főiskolai docens, BGF Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolai Kar, Budapest; DR. KORSÓS ZOLTÁN zoológus, Magyar Természettudományi Múzeum Állattára, Budapest; DR. MATOS LAJOS szívgyógyász, Szent János Kórház, Budapest; DR. MESKÓ NORBERT pszichológus, Pécsi Tudományegyetem, Magatartástudományi Intézet, Pécs; NÉMETH GÉZA szerkesztő, Természet Világa, Budapest; DR. SCHEURING ISTVÁN biológus, ELTE Növényrendszertani és Ökológiai Tanszék, MTA Elméleti Biológiai és Ökológiai Kutatócsoport, Budapest; DR. SCHILLER RÓBERT, a kémiai tudomány doktora, KFKI AEKI, Budapest; DR. SIMON ÁGNES tudományos munkatárs, MTA Kémiai Kutatóközpont, Budapest; DR. SOLT GYÖRGY fizikus, Paul Scherrer Institut, Villigen, Svájc; DR. SOMOGYI KÁLMÁN biológus, MTA Szegedi Biológiai Központ, Genetikai Intézet, Szeged; DR. SZABÓ M. GYULA csillagász, Szegedi Tudományegyetem, Szeged; VASAS VERA doktori ösztöndíjas, ELTE Növényrendszertani és Ökológiai Tanszék, Budapest.